

Konferencija „30 godina aktivizma, otpora i promjena”

Maja Osmančević i Dario Pavičić

Zelena akcija (ZA) nevladina je organizacija koja se, kao članica najveće svjetske mreže udruga za zaštitu okoliša „Friends of the Earth”, bavi promicanjem zaštite okoliša na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini. Udruga je 31. siječnja 2020. godine organizirala konferenciju „30 godina aktivizma, otpora i promjena” kojom se, kako ime konferencije upućuje, obilježilo 30 godina njezina postojanja i na jednom mjestu prikupilo sva dosadašnja postignuća, suradnje i primjeri diverzificiranih aktivističkih praksi. Ovaj se cjelodnevni događaj održao u dvorani Novinarskoga doma u Zagrebu.

U 2019. i 2020. godini svjedočili smo nizu događaja na globalnoj razini koji ukazuju na kulminaciju socioekološke krize koju je sve teže ignorirati. Dok je mlada švedska aktivistkinja Greta Thunberg privukla pozornost svijeta započevši inicijativu „Školski štrajk za klimu” – koja je mobilizirala tisuće mladih diljem svijeta da dignu svoj glas protiv klimatski neosjetljivih vlada koje se igraju njihovom budućnošću – Donald je Trump pokrenuo službeni proces povlačenja SAD-a iz Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama. Australija, amazonska prašuma, Kalifornija i Sibir postali su poprišta požara neviđenih razmjera. Usljedila je i pandemija COVID-19 te su načini na koje su se svjetske političke elite prilagodile novonastaloj situaciji poslužili kao lakmus-papir za različite vizije budućnosti. Na ovoj se konferenciji pronašao prostor za vokalizaciju i rezimiranje navedenih tema.

Konferencija je otvorena panelom „Klimatski aktivizam u Hrvatskoj zadnjih 30 godina” na kojemu su izlagali sljedeći panelisti: programski voditelj Instituta za političku ekologiju i trenutni saborski zastupnik Tomislav Tomašević, voditelj Programa klimatskih promjena u ZA Luka Tomac, renomirana ekoaktivistkinja i bivša predsjednica udruge Zelena Istra Dušica Radojčić, predstavnica inicijative „Fridays 4 Future Hrvatska” Leonarda Šmigmator te predstavnik inicijative „Znanstvenici za klimu” i znanstvenik Instituta „Ruđer Bošković” Nikola Biliškov. Panelisti su se osvr-

nuli na svoje pojedinačne puteve koji su ih doveli do aktivističkog djelovanja: od Tomaševića koji se saznajući za Zelenu akciju preko letka udruzi priključio u srednjoškolskim danima, preko Biliškova koji je kao mladić razmišljao u Puli s prijateljima kako pokazati svoje nezadovoljstvo te „Plomin”, jedinom aktivnom termoelektranom na ugljen u Hrvatskoj, do Šmigmator, tadašnje maturantice, koja je svojim primjerom posvjedočila kako ne samo da aktivizam i dalje živi među mladima nego i da ti mladi postaju sve mlađi!

Drugim je panelom „Klimatski aktivizam i građanski otpor u Europi” diskusija prešla s nacionalnog na regionalni i međunarodni kontekst. Panelistice Jagoda Munić iz „Friends of the Earth Europe”, Nataša Crnković iz Centra za životnu sredinu (ВИН) i Marie Klee iz njemačke inicijative „Sand im Getriebe” posebnu su pozornost posvetile pitanjima društvene i klimatske pravde, odnosno pravednoj tranziciji te inkluzivnosti društvenih pokreta. Munić je istaknula važnost uvođenja tih dimenzija u *mainstream* diskurs o klimatskim promjenama jer zelena tranzicija neće moći biti pravedna dok najveći zagađivači okoliša ne budu spremni preuzeti svoj dio odgovornosti za rješavanje problema. Crnković je kao jedno od većih postignuća Centra za životnu sredinu izdvojila činjenicu da su uspjeli stvoriti zajednicu preko cijele Federacije ВИН, satkane od različitih *grassroots* kolektiva bez čijeg djelovanja kampanje ne bi bile održive. Naposljetku, Klee je pružila inspirativan pogled u intersekcionalnu organizaciju „Sand im Getriebe” akcija, u kojima ima mjesta za sve, pritom ne gubeći iz vida da različiti aktivisti prolaze kroz različite strukturalne pritiske (npr. policija će prije zatvoriti aktiviste neeurop-skog porijekla, stoga oni nerijetko preuzimaju logističke ili druge uloge koje ih manje izlažu riziku pritvora).

Na trećem su panelu ove konferencije pod nazivom „Lokalne građanske inicijative u Hrvatskoj i regiji” gostovale Suzana Do-

brič iz inicijativa „Vratite magnoliju” i „Savica ZA park”, načelnica Općine Omišalj Mirela Ahmetović, Jasna Šumanovac iz Zelene akcije i Majda Ibraković iz Centra za životnu sredinu (B1H). Spona svih spomenutih izlagačica panela angažman je na problemima s kojima se suočavaju njihove lokalne zajednice i zalaganje za kvalitetniju životnu okolinu.

Inicijativa „Vratite magnoliju” nastala je kao organizirana reakcija građana na sječu magnolija, koje su dotad stajale na Trgu žrtava fašizma, a koju je provodio Grad Zagreb, kao i na ostale slučajeve uništavanja zelenih površina u gradu. Na istim principima nastaje i „Savica ZA park”, inicijativa koju su pokrenuli stanari ove zagrebačke četvrti kako bi zaustavili izgradnju crkve i parkirališta, odnosno betonizaciju jedinog parka na Savici. U travnju 2017. drugi je pokušaj narušavanja ovog javnog dobra putem projekta radikalnog preuređenja parka dočekan prosvjedom stanara, na što su zagovornici projekta odgovorili protuprosvjedom. Usprkos mnogim sličnim nastojanjima gradskih vlasti, inicijativa i angažirani građani zasad su uspjeli sačuvati svoj park.

Načelnica Omišlja Mirela Ahmetović u svom je izlaganju istaknula kako je milijunski energetska projekt izgradnje LNG terminala, terminala za pohranu prirodnog plina u tekućem stanju, koji se provodi u njenoj općini, obavijen velom tajne. Naime komunalnom je redarstvu bila uskraćena mogućnost pristupa gradilištu, a nitko od visokih državnih dužnosnika nije prisustvovao početku realizacije projekta izgradnje terminala iako je isti ocijenjen kao strateški važan te ga provode državna poduzeća Plinacro i НЕР. Povrh toga na projektu su provedene dvije međusobno neovisne studije utjecaja na okoliš s kontradiktornim zahtjevima. Nakon neuspješnog sudskog procesa u RH vezanog uz izgradnju terminala, čini se kako će se ovaj po mnogočemu sporan projekt ipak realizirati te se očekuje kako će terminal do kraja ove ili početka iduće godine biti stavljen u funkciju.

Centar za životnu sredinu u Bosni i Hercegovini već se niz godina zalaže za očuvanje bioraznolikosti, energetska učinkovitost i odgovorniji odnos državnih struktura prema zaštiti okoliša, kao i usvajanje pravnih okvira kojima bi se ta zaštita pospješila. Modusi angažmana uistinu su raznovrsni: od terenskog angažmana u zaustavljanju provođenja pojedinih projekata poput izgradnji po okoliš štetnih malih hidroelektrana na bosanskohercegovačkim rijekama, preko zagovaračkih inicijativa i peticija, do čitavih deklaracija poput *Deklaracije o zaštiti rijeka Zapadnog Balkana*, u kojoj je Centar za životnu sredinu jedan od ključnih sudionika, a čije su zaključke i preporuke usvojili Vlada i Parlament B1H.

Na četvrtom panelu konferencije, pod naslovom „Sužava li se prostor za aktivističko djelovanje i medijske slobode?” sudjele su Sara Lalić iz Centra za mirovne studije, profesorica s Fakulteta političkih znanosti Danijela Dolenc, urednica portala H-Alter Ivana Perić i pučka pravobraniteljica Lora Vidović.

Posebna se pozornost skrenula na uvjete u kojima danas djeluju udruge civilnog društva, nepovoljan položaj neprofitnih medijskih kuća zbog učestalih tužbi za povredu časti (koja se u hrvatskoj sudbenoj praksi uzima veoma široko), kao i položaja zaposlenih u neprofitnim medijima, koji teško dolaze do stalnog radnog odnosa. Situacija s tog aspekta nije nimalo bolja ni u drugim neprofitnim organizacijama koje pokrivaju neophodne segmente funkcioniranja društva, a koje država u sve većoj mjeri *outsourcea* – poput edukacije, rada s društveno ugroženim skupinama, zagovaračkih inicijativa i kampanja koje služe za stvaranje javne svijesti o problemima vezanima uz netransparentnu potrošnju, ugrožavanje ljudi i prirode, itd.

Zabrinjavajući je manjak sluha saborskih zastupnika i klubova za adresiranje problema koje pučka pravobraniteljica iznosi u svojim godišnjim izvješćima. Tako se novinari iz godine u godinu suočavaju s online prijetnjama premlaćivanjem ili smrću, a

ponekad i stvarnim fizičkim i verbalnim napadima. Povrh toga resori zaduženi za raspisivanje natječaja i raspodjelu odobrenih sredstava jednostavno nisu voljni ili kadri provesti ih, čime doprinose gašenju nezavisnih medijskih kuća ili znatnoj redukciji njihovih rubrika, stavljajući pritom *freelance* novinare u prekaran položaj. Sposobnost tržišta da omogući plasman najkvalitetnijeg medijskog sadržaja u eter ili na stranice, prevladavanjem žutog tiska i raznih *reality* emisija, pokazala se nepostojećom. Iz tog je razloga od vitalne važnosti za svako društvo koje drži do kritičkog mišljenja, pluralnosti i transparentnosti financirati one sektore djelatnosti koji tim vrijednostima daju ključan doprinos.

Kao što se već tri desetljeća Zelena akcija svojim inicijativama i kampanjama zalaže za demokratičnije, tolerantnije i ekološki osviješteno društvo, tako se i na ovoj konferenciji pokazalo da ekoaktivizam u sebi sadrži dijapazon tema puno širi od sâme borbe za zaustavljanje antropogenih klimatskih promjena. Mnogo puta uspjele im je uspješno obraniti te principe u lokalnom djelovanju diljem Hrvatske, a njihove strategije, iskustvo i simbolički kapital predstavljaju vrijedan oslonac nizu drugih aktera civilnog sektora i građanskih inicijativa diljem Republike Hrvatske i šire.